

Melegágy

Handó Péter

Milton William Cooper A vádirat című jelentése jutott eszembe elsőként Sára Júlia Mamiko nappalai című regénye olvasása közben, talán nem alaptalannul. Cooper beszámol egy 1969. március 20-án tartott pittsburghi gyermekorvosi konferenciáról, ahol központi téma volt a népszaporulat ellenőrzés alá vonása, hiszen „a lakosság létszáma túlságosan gyorsan nő, éppen ezért a Föld lakóinak a számát korlátozni kell, mert különben nem marad elég élettér az emberiség számára. Nemcsak az élelmiszer ellátás biztosításához fog hiányozni az elegendő termőföld, de a hulladékok is oly mértékben szennyezik a Földet, hogy lakhatatlanná válik.” Ennek egyik eszközeként jelölték meg az új szexuális szokások kialakítását. „Mivel a szex örömet okoz és túl erős rá a készítés, ezért nem várható, hogy az emberek lemondjanak róla. [...] Ezért [...] csökkentés helyett inkább növeljék a szexuális aktivitást, de oly módon, hogy az ne eredményezzen fogamzást.” Az ekkor számba vett alternatívák között szerepelt a homoszexualitás bátorítása is. – Handó Péter kritikája Sára Júlia Mamiko nappalai című regényéről (Bp., Noran Libro, 2014.)

Bár nem gondolom azt, hogy a *Mamiko nappalaival* Sára Júlia az 1969-es stratégia mellett foglal állást, ugyanakkor figurái akár ennek az „egészségügyi csomagnak” a végeredményeként is fölfoghatók. Nagyvárosi szereplői szexuális szokásai – hagyományos értelemben – semmiféleképpen sem tekinthetők átlagosnak. Túlnyomó többségük a művész/értelmiségi világhoz tartozik. Ahhoz, amelyet Sára Júlia igen jól ismerhet mind édesapja, Sára Sándor filmrendező, mind saját hivatása révén. Ebben a világban a címszereplő Mamiko, a nyugdíjas óvónő jelent kivételt. Ám ő is magányosan él, miként a regény többi alakja. Személyisége rövid fölvázolását követően tudomást szerzünk arról, hogy férje elhagyta mértéktelen elhízása miatt. Mamiko ezt szinte közönyösen vette tudomásul, vagyis párkapcsolatuk ekkor már elhidegült volt, jószerével nem is létezett. Ezt követően épp ilyen közönnyel vonul be mások éjjelébe meghallgatni azt, amitől azok képtelenek elaludni: a mozgal-

mas, emberileg mégis sivár valóságot. Ő az, aki megrendelhető, aki hálóinget húzva bebújik a magányos férfiak ágáiba, akinek párnás vállaira lehet borulni, akihez beszélni lehet úgy, akár egy gyermek az anyjához, aki mellett nyugodtan el lehet aludni, mert n y u g a l m a t áraszt. Mamiko

olyan, mint egy álommanó, és olyan, mint egy önjelölt terapeuta. Története csak a könyv elején és végén van, azokon a pontokon, ahol változás áll be az életében: az óvodásokkal való nappali foglalatosságát fölváltja az éjjeli kuncsafhallgatás, aztán pedig ezt az éjjeli műszakot helyettesíti az, amiről az elbeszélő nem árul el többet, mint hogy „abban a pillanatban elkezdődtek Mamiko nappalai” (215.). Viszont az előzmények alapján több mint sejthető, milyenek is lesznek majd ezek az éppen elkezdődő nappalok, melyről Mamiko – aki „mindenhová korábban érkezik” (5.), – „tudta, hogy ez egyszer tényleg pontosan érkezett” (215.).

Mamiko tehát egyfajta keretként funkcionál, mintegy a személyében teremődik meg a melegágya a különböző szálakon futó és egy pontba tartó vallomásoknak, narrációknak, leírásoknak. Álmot hozó látogatásai során megismerkedhetünk a negyvenhárom éves, túlsúlyos, erősen kopaszodó, tüdőgyógyász specialista Dobákkal; az író Bercsényivel, aki úgy véli, „a szépirodalomban az alkoholfogyasztás elengedhetetlen munkaköri követelmény” (28.); a látszólagos harmóniában nagyvilági életet élő, mindenből a legjobbat beszerző, megkapó fotóművésszel, Patrikkal, aki szerint „ebben az életben az ember végső soron kozmikus magányra és kínra van kárhóztatva, és egyetlen lehetőségünk a szenvedés elviselhetőségére a cselekvés!” (36.); a bársonyos mély hangú, szeretethiányos zongoraművész Flóriánnal, aki „maga volt a zene” (42.); a melegbárbeli sztriptíztán-

cos-előadóművész Kiskopasszal; a fotómodell Mirával. Velük és körülöttük bonyolódnak és kuszálódnak össze a szálak reménytelenül és kegyetlenül a vágyak túlfűtött tengerén, melyen az érzelemmentes Mamiko is önfeledten ott hánykolódik „láthatatlan”. A törzsszövegben szinte meg is feledkezhetünk róla az olvasás során. Végül – amikor újra föltűnik – ő is áldozatává és tettesévé válik az eseményeknek. Ez billenti helyre a saját idejét (és a befogadót is).

Sára Júlia rendkívül plasztikus monológjai, elbeszélései egy kortárs jelenséget feszegető regénnyé állnak össze a szemünk előtt. A megrázó, felkavaró és helyenként felháborodásra készítő naturalis leírások egy társadalmi közegről mutatnak pontos és ítéletmentes látóképet. Erre tart hát a világ? – kérdezhetjük. S mondhatjuk azt: meglehet. Tehát minimum ezért is megkerülhetetlen a *Mamiko nappalaival* való ismerkedés.

TransHistory

Bihary Gábor

A honi olvasók nagy része akkor ismerte Colum McCann nevét, amikor a Hadd forogjon a nagyvilág című regény két évvel ezelőtt megjelent magyar nyelven. A könyv 2009-ben elnyerte az amerikai Nemzeti Könyvdíjat, ez pedig az Írországból az Egyesült Államokba vándorolt író számára meghozta a nemzetközi hírnevet is. Az ír-amerikai kapcsolatok és a kivándorlás által nyitott kontextusokkal lép párbeszédbe az új, TransAtlantic című elbeszélése is, melyben még szorosabban fonódik össze amerikai és ír történelem. Míg a Hadd forogjon a nagyvilág egyetlen valós történelmi esemény köré szerveződik – Philippe Petit 1974-es kötél tánca a World Trade Center újonnan átadott ikertornyai között –, és innen látunk rá a vele azonos időben zajló egyéb történésekre, ami sokszorosan összekapcsolt hálózatot teremt a különböző család-történetek között; addig az új könyv ezt a szinkronicitást diakroniára cseréli, vagyis időben nagyobb távolságot átfogó keretben kérdez rá az egyéni sors és a történelem mibenlétére. – Bihary Gábor kritikája Colum McCann, TransAtlantic című re-

gényéről (ford. Mesterházi Mónika, Budapest, Magvető, 2015.)*

A szereplői perspektívákat váltogató elbeszéléstechnika szintén ismerős lehet a korábbi opuszból, ebből a szempontból a *TransAtlantic* struktúrája már-már túlzó akkurátusságot mutat. Az első szakasz három különböző hőstettéről tudósít, melyeknek férfiak a főszereplői; a második szakasz egy női családregény, anyák és lányaik útját követjük végig a 19. század végétől az olvasó jelenéig; a harmadikban a család utolsó tagjának énelbeszélése olvasható. A szöveg egyik erénye, hogy olyan valós eseményeket helyez a fikció terébe, amelyeket az átlag magyar olvasó nem feltétlenül ismer. Az első fejezetben szembesülünk azzal, hogy az Atlanti-óceánt megállás nélkül először John Alcock és Arthur Brown repülte át az I. világháború után, egy átalakított bombázóval (Charles Lindbergh, akiről talán többen hallottunk, ugyanezt a tettet évekkel később, de egyedül hajtotta végre). A 19. századi abolitionista mozgalom egyik szószólójáról, a fogságból szabadult, politikai karriert magának mondható Frederick Douglass-ról és írországi útjáról szintén kevesebb információval rendelkezhetünk. Ehhez hasonló Írország történelméhez való viszonyunk, a könyv bizonyos utalásainak megértéséhez szükséges némi kutatás, utánakeresés, és ez alól nem jelent kivételt, ha a jelenünkhöz közeli eseményekről van szó, mint az észak-ír béketárgyalásokról a kilencvenes évek végén. A kötet viszont az általa megteremtett olvasói elvárásoknak kevésbé képes megfelelni, ugyanis nem egészíti ki, nem árnyalja kellő mértékben történelmi ismereteinket, vagy Írországról, az amerikai polgárháborúról bennünk élő sztereotípiákat, hanem gyakran találkozzunk kevésbé elbonyolított, klisés megoldásokkal, amelyek miatt joggal érheti kritika a könyvet. Például a George Mitchell szenátor szempontjából láttatott béketárgyalások során folyton annak a bántóan közhelyes mondatnak az igazolását kapjuk, hogy a politikus is csak ember, aki feleségével és kisgyermekükkel szeretne együtt lenni, nem pedig a kimerítő diplomáciai csatározások lövészárkaiban küzdeni. Ezek a megoldások már csak azért is sajnálatosak, mert a könyv végén hosszú névsor áll a köszönetnyilvánításban, amellyel nem arányos a szöveg eruditív ereje.

Erre a jelenségre a regény felkínál egy magyarázatot, hiszen érthetnénk úgy, hogy a tudásunk bővítése helyett épp ennek az elvárásnak az elégtelenségét állítanánk, pontosabban tagadnánk a történelem nagyellbeszélésként